

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Son 8 Jild 4
2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 8 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ходим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалохонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулов Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилевич – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Аҳмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Карамаддиновна – психология фанлари доктори, доцент,

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабобовна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Бегамова Насиба Холмурзаевна</i> МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА АГРАР СОҶА ХОДИМЛАРИНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШДА ХАЛҚАРО ҲАМКОРЛИКНИНГ РОЛИ (ЎЗБЕКИСТОН ЖАНУБИЙ ВИЛОЯТЛАРИ МИСОЛИДА)	11-19
<i>Насиратдинов Сапар Жеткербай-улы</i> ЭТНОГРАФИК ТАДҚИҚОТЛАРДА ФОТОГРАФИЯНИНГ ЎРНИ	20-25
<i>Нарманов Феруз Асфандиёрович</i> ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ЖАЛОЛИДДИН МАНГУБЕРДИ ҲАЁТИ ВА ФАОЛИЯТИНИНГ ЎҚИТИЛИШИ	26-30
<i>Rustamov Ilxomidin</i> “O‘ZBEKISTON - 2030” STRATEGIYASI – XALQ STRATEGIYASI (YANGI O‘ZBEKISTON TARIXI)	31-34
<i>Normo‘minov Aziz</i> O‘ZBEKISTONLIK SPORTCHILARINING PARAOLIMPIYAMUSOBAQALARIDAGI ISHTIROKI	35-39
<i>Turdiboyeva Gulmira</i> VOYAGA YETMAGANLAR HUQUQBUZARLIGIGA QARSHI KURASH BO‘YICHA TARG‘IBOTLAR SAMARASI	40-44
<i>Xamidova Shoiras Rasulovna</i> PARASPORT TURLARI VA ULARNING QONUNIYATLARI	45-51
<i>Ахмедов Жасурбек Зокиржонович</i> МАДАНИЯТШУНОСЛИК ВА НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОС ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ ФАОЛИЯТИ ТЎҒРИСИДА	52-54

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Raximov To‘xtabek Jumaboyevich</i> KICHIK BIZNES KORXONALARINING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHGA TA’SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	55-60
<i>Allaberganov Xushnud Allaberganovich</i> TASHQI SAVDO SALOHİYATINING MINTAQQA IQTISODIYOTIDA TUTGAN O‘RNI	61-68
<i>Anastas Alekseevich Ambartsumyan</i> INTERNATIONAL TRANSPORT CORRIDORS: SYNERGISTIC BENEFITS AND FINDING SOLUTIONS TO CHALLENGING PROBLEMS	69-81
<i>Baqoeva Dilfuza</i> SANOAT KORXONALARIDA SOTUV TIZIMINING OLIB BORILISHI, MOHIYATI VA YO‘NALISHLARI	82-86
<i>Adilov Mirkomil Miralimovich</i> TIJORAT BANKLARI KREDIT QO‘YILMALARINING MANBALARINI TAKOMILLASHTIRISH	87-93

Donayev Sheroli Burxonovich

DON MAHSULOTLARI KORXONALARIDA RIVOJLANTIRISH ASCENT

STRATEGIYASINING AHAMIYATI 94-101

Кахаров Жасур Абулқосимович

ГАСТРОНОМИЯ ТУРИЗМИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ИҚТИСОДИЙ

МЕХАНИЗМЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 102-109

Рахмонов Шухрат Шавкатович

ТУРИСТИК МАҲСУЛОТ ДИВЕРСИФИКАЦИЯСИНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ 110-117

Sherov Alisher Bakberganovich

OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISHNING HUQUQIY ASOSLARI 118-129

09.00.00 – FALSAFA FANLARI*Tag'oyeva Dilnavoz Narziqulovna*

MAHMUDXO'JA BEHBUDIY MA'RIFATPARVARLIK G'OYALARI VA ULARNING IJTIMOYIY-

AXLOQIY MUNOSABATLARDAGI KONSTRUKTIV MOHIYATI 130-135

Muhamedov Asror

G'ARB RENNESANSIGA TURTKI BO'LGAN OMILLAR 136-145

Aripova Zulfiyaxon Salijanovna

HOZIRGI ZAMONDA ETIKA VA ESTETIKANI O'QITISHNING AMALIYIJTIMOIY

AHAMIYATI 146-151

Abdumalikov Abdulatif Abidjanovich

INSONNING TABIATGA NOOSFERAVIY MUNOSABATINI YUKSALTIRISH

ZARURIYATI 152-156

Xolmatov Uchqunjon Xamidullayevich

AXBORIY-PSIXOLOGIK VA MADANIY TAHDIDLAR SHAROITIDA MILLATLARARO TOTUVLIK

VA HAMJIXATLIKNI TA'MINLASHNING TA'LIMIY-TARBIYAVIY VAZIFALARI 157-162

Шоназаров Жамшид Шухратович

ЖАДИДЛАР ҒОЯЛАРИ ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН СТРАТЕГИЯСИ БИЛАН ҲАМОҲАНГ 163-168

Ho'janova Tamara Jo'raevna

YANGI O'ZBEKISTONDA YOSHLARINI AXBOROT URUSHI DAVRIDA MAFKURAVIY

TAJOVUZLARDAN ASRASH OMILLARI 169-174

Quchqorov Javlon Suyundik o'g'li

MILLIY G'OYA VA DEMOKRATIK O'ZGARISHLAR DIALEKTIKASIGA MADANIY HODISALAR

SIFATIDA QARASH 175-179

Muxtorova Tutixon

GLOBALLASHUV JARAYONLARIGA FALSAFIY YONDASHUVLARNING O'ZIGA

XOS JIHATLARI 180-186

Rahmonova Mavluda Abdusamadovna

ABDURAUF FITRATNING "OILA" ASARIDA JAMIYAT MA'NAVIY-AXLOQIY RIVOJIGA DOIR

QARASHLARI TAHLILI 187-194

Pirnazarov Nurnazar

TANA, RUX VA MA'NAVİYATNING INSON BORLIG'IDAGI AKS ETISHINING

FALSAFIY TAHLILI..... 195-201

Ismailov Dilshod Baxriddinovich

DAVLAT FUQAROLIK XIZMATCHILARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING

MA'NAVİY-AXLOQIY SEGMENTI:KOMPARATIV YONDASHUV 202-209

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Yuldoshova Shaxnoza Azimboyevna

RAY BREDBERI VA ISAJON SULTON ASARLARIDA MA'RIFATPARVARLIK MOTIVLARI

TALQINI 210-216

Bozorbekov Ahmadbek

O'ZBEK TERMINOLOGIYASIDA TEXNIK, ZAMONAVIY LOGISTIKA SOHASIDAGI

TERMINLARNING YASHALISH MODELLARI VA PARADIGMATIKASI 217-230

Xamrayev Fozilbek Yo'ldoshevich

ZAMONAVIY O'ZLASHMALARNI MILLIYLASHTIRISHDA O'ZBEK TILINING TARIXIY ZAXIRA

MANBALARIDAN FOYDALANISH 231-236

O'tebaeva Dilbar

TURKIY TILLARGA UMUMIY BO'LGAN EKOLOGIK ATAMALAR

237-242

Asqarova Shaxnoza Kamolidinova

EPIK KLISHELAR HAMDA ULARNING INGLIZ VA NEMIS TILLARIDAGI TALQINI

(“ALPOMISH” DOSTONI MISOLIDA) 243-247

Kadirova Zaynab Bakoyevna

INGLIZ TILIDAGI REKLAMANING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI

248-252

Allaberganova Nilufar Matnazar qizi

QOFIYA ASOSLARIDAGI MATNLARNING LINGVOKOGNITIV XUSUSIYATLARI

253-256

Nabiyeva Rushana Jamol qizi

OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI NOMLARI LEKSIK-SEMANTIK GURUHINING MA'NOVIY

GURUHLARI VA ULARDA YANGI O'ZLASHMALARNING ISHTIROKI HAQIDA 257-262

To'rayeva Iroda Sheramatovna

FOLKLORIZMLAR TIZIMIDA ETNOGRAFIK FOLKLORIZMLARNING O'RNI VA

SPETSIFIKASI 263-268

Qodirova Munisa Erkinjon qizi

BADIIY MATNDA QO'LLANILGAN SAN'ATGA OID TERMINLARNING LEKSIK TIPOLOGIYASI

(INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA) 269-272

G'aniyeva Nozanin G'ayratovna

MARKAZIY OSIYODA JADID AYOLLARINING PATRIARXAL TUZILMALAR VA

MUSTAMLAQACHILIK ZULMIGA QARSHI CHIDAMLILIGI VA QARSHILIGI 273-277

Zaripova Dilfuza Baxtiyorovna

TURKIY ADABIYOTDA “IBROHIMI ADHAM” QISSALARI TAHLILI

278-284

Eshniyazova Maysara Becnazarovna

ALISHER NAVOIYNING “ARBA'IN” ASARIDAGI HADISLAR BAYONIDA G'OYAVIY-BADIIY

IFODA MUKAMMALLIGI 285-292

Raxmonova Dildora Mirzakarimovna

O'ZBEK JADID ADABIYOTIDA OVRUPO MADANIYATI TALQINI

293-298

12.00.00 – YURIDIK FANLAR*Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna*

MARKAZIY OSIYO DAVLATLARI HUQUQIY TIZIMLARIDA KODEKSLASHTIRISH

JARAYONINING AYRIM NAZARIY-HUQUQIY MASALALARI 299-306

Узакова Гўзал Шариповна

ШАҲАРЛАР ВА БОШҚА АҲОЛИ ПУНКТЛАРИДА АТРОФ МУҲИТНИ МУҲОФАЗА

ҚИЛИШНИНГ ЭКОЛОГИК-ҲУҚУҚИЙ ТАЛАБЛАРИ 307-325

Пулатова Нодирахон Собиржоновна

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ УСТРАНЕНИЯ СУДЕБНЫХ ОШИБОК В ОБЕСПЕЧЕНИИ

ПРАВ ЧЕЛОВЕКА 326-332

Nizamatdinov Kayrat Keunimjaevich

MOBIL ALOQA XIZMATI KO'RSATISHDA MILLIY ALOQA OPERATORLARINING FAOLIYATINI

HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNI TAKOMILLASHTIRISH 333-341

Абдурахманова Нодирахон

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В

ОНЛАЙН АРБИТРАЖАХ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ 342-345

Bokiyev Jahongir Nurmatjon o'g'li

TA'LIM OLISH HUQUQINING GENEZISI HAMDA UNING YURIDIK TABIATI 346-356

Madiyev Faxriddin Xoshim o'g'li

SHAXSIY HAYOT DAXLSIZLIGI HUQUQINI TA'MINLASH MASALALARI 357-368

Утанов Фурқат

ИНДИВИДУАЛЛАШТИРИШ ВОСИТАСИ СИФАТИДА ТОВАР БЕЛГИСИНИНГ ҲУҚУҚИЙ

МАҚОМИ 369-374

Dilboboyev Nozimbek Shavkat o'g'li

XALQARO VA MILLIY DARAJADA INVESTITYA QONUNCHILIGINING RIVOJLANISH

TENDENSIYASI 375-381

Назарова Марҳабо

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА И РАЗВИТИЕ ЖЕНСКОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В

УЗБЕКИСТАНЕ 382-386

Абулхайров Рустамхон Ибодуллаевич

ПОРТЛАШ СОДИР БЎЛГАН ЖОЙНИ КЎЗДАН КЕЧИРИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ЎТКАЗИШ

МАСАЛАЛАРИ 387-400

Абдусамиева Дилрабо Абдувахоб кизи

ВОПРОСЫ РЕСОЦИАЛИЗАЦИИ БЫВШИХ ОСУЖДЕННЫХ В НЕКОТОРЫХ

МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТАХ..... 401-406

Abdikhakimov Islombek

LEGAL RELATIONS AND STAKEHOLDERS IN QUANTUM TECHNOLOGIES REGULATION: A

COMPREHENSIVE ANALYSIS OF GOVERNANCE FRAMEWORKS 407-412

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI*Djabbarova Nilufar Baxtiyarovna*

TALABA-QIZLARDA LIDERLIK SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHDA FALSAFIYPEDAGOGIK

YONDASHUVLARNING ROLI 413-417

Mamatqosimov Jahongir Abirqulovich

BO'LAJAK REJISSYORLARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI ADABIY ASARLAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHDA DEBYUT MASHG'ULOTLARINING AHAMIYATI 418-423

Kurbanova Shukurjon Yeldashbayevna

HOFIZ XORAZMIY DIDAKTIK QARASHLARINI O'RGANISHNING HOZIRGI HOLATI 424-429

Ismoilova Shodiyaxon Xusanboy qizi

NEMIS TILIDAN KEYIN INGLIZ TILI O'RGANISH JARAYONIDA FONETIK INTERFERENSIYANI YUZAGA Keltiruvchi omillar 430-435

Salimov Ma'ruf Eshdovlat o'g'li

O'QUVCHILARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI 436-439

Палванова Умида Бахрамовна, Тургунов Собитхон Ташпулатович, Якубова Азада Ботировна

ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ ОБУЧЕНИЕМ СТУДЕНТОВ НАВЫКАМ ОКАЗАНИЯ ПЕРВОЙ ПОМОЩИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ СИСТЕМНОГО ПОДХОДА 440-444

Rasulova Fotima Farxotovna

O'QUVCHILARNI IJODIY FIKRLASHGA YO'NALTIRISHNING NAZARIY VA USLUBIY YO'NALISHLARINING ILMIY TAHLILI..... 445-450

Saidxo'jayev Muhammadxo'ja Ma'rufxo'ja o'g'li

YOSHLARNI MA'NAVIY-MA'RIFIY TARBIYALASHDA IJTIMOY - PEDAGOGIK OMILLAR VA ULARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI..... 451-456

Utepbergenov Aydos Janabayevich

SAHNA NUTQI O'QITISHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI 457-461

Nozima Muqimovna Hamdamova

MAJBURIY FANLARDAN TALABLARNING KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA GRAFIK DASTURLARIDAN FOYDALANISH..... 462-467

Received: 30 July 2024
Accepted: 5 August 2024
Published: 15 August 2024

Article / Original Paper

THE CURRENT STATE OF THE STUDY OF HAFIZ KHORAZMI'S DIDACTIC VIEWS

Kurbanova Shukurjon Yeldashbayevna

Independent researcher of Urganch State Pedagogical Institute

Abstract. In this article, the current state of studying the didactic views of Hafiz Khorezmi has been studied and researched, and in this regard, the educational and significance of his creative work, the recognition of the great human feelings formed in the historical development of the peoples of the East in a deep literary and deep spirit have been highlighted.

Key words. Hafiz Khorezmi, literature, didactic views, human feeling, education.

HOFIZ XORAZMIY DIDAKTIK QARASHLARINI O'RGANISHNING HOZIRGI HOLATI

Kurbanova Shukurjon Yeldashbayevna

Urganch davlat pedagogika instituti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada Hofiz Xorazmiy didaktik qarashlarini o'rganishning hozirgi holati o'rganilgan, tadqiq qilingan hamda bu borada uning serqirra ijodining tarbiyaviy, ahamiyatlari, sharq xalqlari tarixiy rivojlanishida shakllangan buyuk insoniy tuyg'ular chuqur adabiy-teran ruhda e'tirof etilganligi yoritilgan.

Kalit so'zlar. Hofiz xorazmiy, adabiyot, didaktik qarashlar, insoniy tuyg'u, tarbiya.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I8Y2024N58>

Kirish. XXI asr pedagogikasida didaktika sohasi ta'lim va ma'rifat berish nazariyasi sifatida shakllanib, jadal rivojlanishda davom etmoqda. Bugungi global integratsiya jarayonlari o'quvchilarning murakkab muammolarni tanqidiy tahlil qilish, baholash va innovatsion yechimlarni ishlab chiqish qobiliyatini rivojlantirish kabi masalalar ta'limning dolzarb vazifalari sifatida ko'rinmoqda. Badiiy-adabiyot hamda ijodiy pedagogika integratsiyalashgan holda o'quvchilarning an'anaviy tushunchalarni zamonaviy bilimlar orqali yengib o'tish va o'zlarining tanqidiy fikrlashlarini sharqona hayotiy munosabatlarda qo'llash zaruriyati shakllandi. Shunisi muhimki, bu orqali o'quvchilar muammoning kelib chiqishini aniqlash qobiliyati, turli muqobil variantlarni baholash, oqibatlarini ko'rib chiqish hamda ijodiy va amaliy yechimlarni ishlab chiqish ko'nikmalarga ega bo'ladilar.

Biroq, badiiy-adabiyotning davrga xos ijtimoiy-falsafiy tushunchalari ta'lim faoliyatida ijodiy pedagogikani amalga oshirishda o'qituvchilar va o'quvchilar duch keladigan murakkabliklarning mavjudligi ko'zga tashlanadi. Ya'ni, o'rta asrlar adabiy muhitining devonnaflari ijodining ta'limning barcha bosqichlari doirasida ijodiy pedagogikaga

integratsiyalashishi o'qibatlarini o'quvchilarning o'quv tajribasini boyitish potentsialiga ega bo'lgan ta'lim yondashuvidagi paradigmaning o'zgarishini ta'minlaydi. Bu integratsiyalashishi "vizualizatsiya", oddiy tajribalar yoki interfaol texnologiyalardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Bu esa o'quvchilarga adabiyot fanining "Hofiz Xorazmiy va uning ijodiy merosi"ga oid materiallarida mavjud bo'lgan va ular uchun mavhum bo'lgan tushunchalarni chuqurroq tushunishga imkon beradi. Bu borada yurtimizda ta'limning turli bosqichlari uchun yaratilgan darslik va o'quv qo'llanmalar aks etgan XIV-XV asrlarda sharq adabiy muhiti haqida fikr yuritib, Hofiz Xorazmiy shaxsi va ijodi haqida o'ziga xos ilmiy-nazariy qarashlarni turli jihatlardan tadqiq qilamiz.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu maqolada tadqiqotning tahlil, sintez, mantiqiy tahlil, tizimli tahlil, induktiv, deduktiv, anketa-so'rovi va abstrakt fikrlash kabi usullardan foydalanilgan.

Hofiz Xorazmiy ijodini tadqiq qilish ishlari yangi o'zbek adabiyoti davri erishgan yutuqlar ta'sirida, ya'ni zamonaviy jahon adabiyotiga tutash holda rivojlanmoqda. Natijada, jahon adabiyotining ilg'or tamoyillari o'zbek adabiyotiga xos tadqiqot uslublarida namoyon bo'lmoqda. Ushbu xususiyatlar XX asrning so'nggi choragidan boshlangan milliy tafakkur rivojida yangilanish jarayonlari bilan chambarchas bog'liq holda sodir bo'ldi. Bu o'rinda ustoz adabiyotshunos Ibrohim Haqqul fikrlari bizga asos bo'la oladi [1].

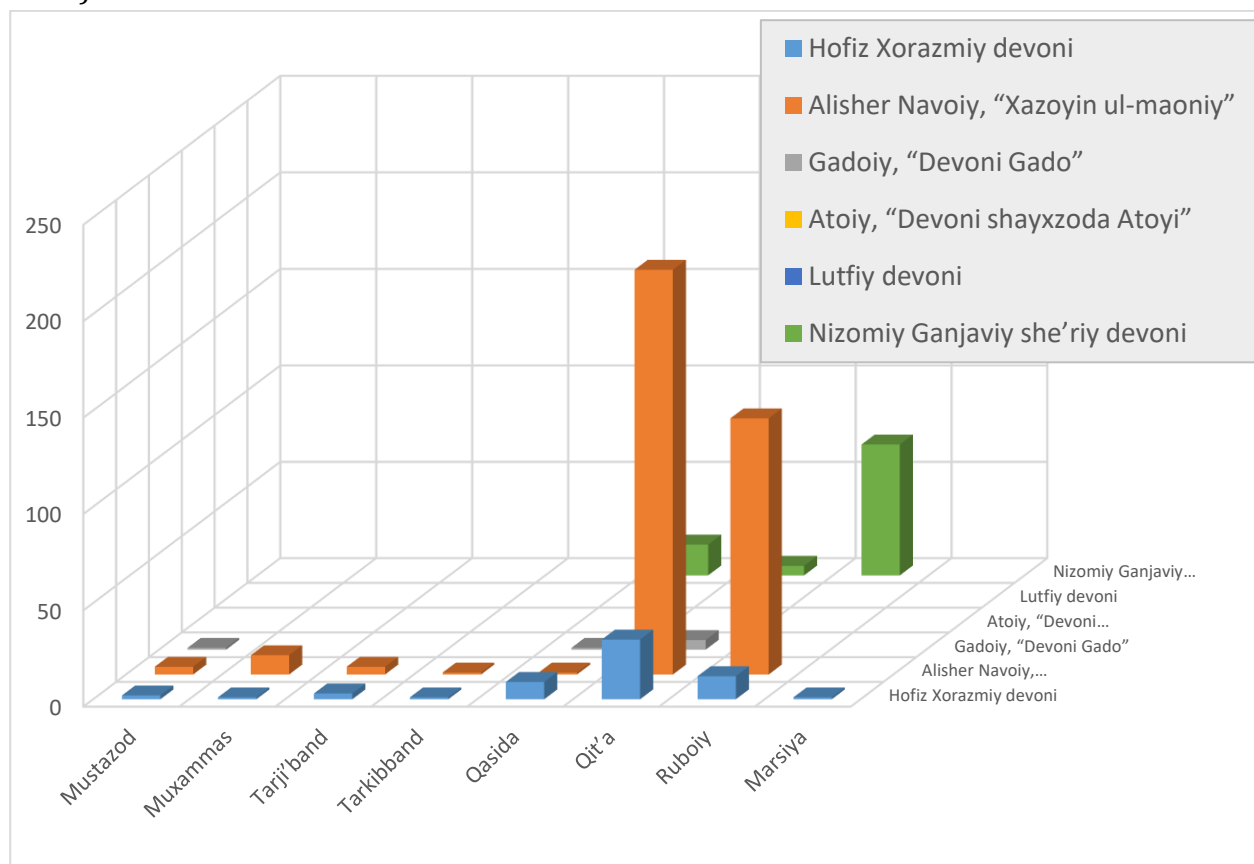
Aytish joizki, Hofiz Xorazmiy qo'lyozma devoniga doir ilmiy izlanishlar istiqlol davrida yanada kengroq namoyon bo'la boshladi. Hofiz Xorazmiyni insonni ijtimoiy hayotning bir namoyandasi sifatida emas, aniqrog'i o'ziga xos bo'lgan ma'naviy olam egasi sifatida kashf etishga e'tibor kuchaydi. Bunda tadqiqotchi adabiyotshunos M.B.Sulaymanov izlanishlarida Hofiz Xorazmiyning ijodiga qarash va yangi-yangi adabiy tasvir usullarini o'rganish boshlanganligini ko'ramiz [2]. M.B.Sulaymanov Hofiz Xorazmiy ijodidagi insonning botiniy olami, uning ijtimoiy, balki ruhiy olami, tiriklik mohiyati o'z ifodasini topgan obrazlarga boyligi uning tadqiqotlarda asoslab berishga erishilgan. Shunisi diqqatga sazovorki, "Ishq" masalasi atrofida oshiq orzu-havaslari emas, shuningdek xalqning erkinlik va farovonlik, madaniy taraqqiyot, tenglik va hamjihatlik to'g'risidagi azaliy orzularini amalga oshirish kabi masalalar ham ilgari suriladi. Ushbu jihatlar turkiyalik adabiyotshunos Ogah Sirri tadqiqotida ham o'z tasdig'ini topadi.

Shuningdek, Hofiz Xorazmiy hayoti va ijodi Turkiyada ham o'rganilgan va o'rganilmoqda. Turkiyalik professor Rejep Toparli tomonidan amalga oshirilgan tadqiqotlar so'zimizni dalillaydi. 1994-yildagi "Harazm Hofiz devonidan saylanmalar" kitobi [3] eng muhim jihatlaridan biri, shoir lirik merosining to'liq holda qisqartirilmay chop etilganligidir. Zero, 1981-yilda o'zbek tilida ikkita kitob holida chop etilgan nashrga qasidalar, oltita forscha g'azal, ayrim ruboiy va qit'alar, Ibrohim Sulton vafotiga bag'ishlangan marsiya kirmay qolgan edi.

Hofiz devoning oshiq va ilohiy ishq borasida umumiy tadqiq qilinadigan xususiyatlari oddiy insonning oshiqlik borasida yuksak (hukmdor singari) ulug'lanishini ko'rishimiz mumkin. Jumladan, turk adabiyotshunosi Ahat Ustunerning "Xorezmli Hâfiz Divanında Türk Adı" [4] nomli maqolasida keltirgan fikrlari buni tasdiqlaydi.

Olingan natijalar va ularning tahlili. Hofiz Xorazmiyning didaktik qarashlari shuni ifodalaydiki, XIV-XV asrlarda yashab, o'zbek tilida ijod qilgan Hofiz Xorazmiy ijodiy salohiyati va badiiy so'zni chuqur his qilishi bilan alohida ajralib turadi. Ushbu jihatdan biz sohibdevon

ijodkorlarning devonlaridagi gʻazallar ulushining qiyosiy jadval shaklida shakllantirdik (1-rasm).

1-rasm. Sohibdevon ijodkorlarning devonlari janrlaridagi ulushining qiyosiy tahlili¹

Hofiz devoni ushbu rasmda keltirilgan boshqa ko'pgina sohibdevon ijodkorlar devonidagi kabi faqat epik she'riy asar bo'lmagan, unda xilma-xil janrlar ham muhim o'rin tutadi. Syujet rivojida voqealarning borishi tasvirlovchi mantiqiy rivojga mos keltirishida ham ko'rinadi. Zero, uning devonida ishq-muhabbat tasnifida insoniyatning go'zal tabiiy tuyg'usi, sevgi bilan bog'liq bo'lgan oshiq-ma'shuqning nozik qarashlari, tarbiyaviy ahamiyati yuksak ulug'langan ulkan orzular ostida sevinch, sog'inish, sadoqat, vafo, do'stlik, judolik va boshqa tushunchalarini kuylagan buyuk shoirliq yana bir bor o'z tasdig'ini topgan.

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tomonidan 2023-2024-o'quv yili uchun tasdiqlangan adabiyot fani darsliklarida 5-11-sinf o'quvchilariga 80 nafarga yaqin o'zbek va jahon adabiyoti namoyandalari hayoti va ijodi, shuningdek, turli adabiy janrlar, badiiy tasvir vositalari haqidagi ma'lumotlarga ega bo'ladilar. Ulardagi har bir mavzu oxirida keltirilgan savol va topshiriqlar o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undaydi. Ammo, ularga bo'lgan yoshlarning qiziqishlarni yanada kengaytirish lozim. Jumladan, turli yoshlar guruhida ishtirokchilar o'rtasida o'tkazilgan anonim so'rov natijalariga ko'ra, o'quvchilarning aksariyati Hofiz Xorazmiy shaxsi va uning ijodi haqida yetarli ma'lumotga ega emasligi aniqlandi (1-jadval).

1-jadval

¹ Muallif ishlanmasi.

Turli yoshlar guruhida ishtirokchilar o'rtasida o'tkazilgan anonim so'rov natijalari haqida ma'lumot¹

Ishtirokchilarning yosh guruhlari	Jami ishtirokchi	Savol: Siz Hofiz Xorazmiy shaxsi va uning ijodi haqida bilasizmi?			
		Bilaman (+)	%	Bilmayman (-)	%
5-9 yoshlar	10	0	0	10	100
10-14 yoshlar	15	0	0	15	100
15-19 yoshlar	20	1	5	19	95
20-24 yoshlar	20	2	10	18	90
25-35 yoshlar	15	0	0	15	100
36-50 yoshlar	10	0	0	10	100
51 yosh va undan kattalar	5	1	20	4	80
Jami:	95	4	4,2	91	95,8

Ushbu 1-jadval natijalariga ko'ra, so'rovnomada jami 95 nafar ishtirokchi qatnashdi. Ulardan 4 nafari (4,2 %) Hofiz Xorazmiy shaxsi va uning ijodi haqida ma'lumotga ega ekanligini ma'lum qilishsa-da, qolgan 91 nafari (95,8 %) ma'lumotga ega emasligini va bilishni xohlashini aytib o'tganlar.

Mazkur tadqiqotlar asosida Hofiz Xorazmiy shaxsi va uning ijodi haqida adabiyot darsliklarida va ommaviy axborot vositalarida yoritilishi maqsadga muvofiqdir. Bu borada O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi boshqaruvdagi ta'lim tizimida ham tadqiqotlar olib borish rejalashtirilgan. Ushbu tadqiqotlarning ko'pchiligi oliy o'quv yurtlarida tahsil olayotgan yosh pedagoglarga pedagogika fanlari orqali o'rgatilishi lozim. Chunki, K.Hoshimov va S.Ochil tomonidan chop etilgan "O'zbek pedagogikasi antologiyasi" [5] nomli kitobida, A.Zununovning "O'zbek pedagogikasi tarixi" [6] nomli o'quv qo'llanmasida, O.Hasanboyevaning "Pedagogika tarixidan xrestomatiya" [7] nomli o'quv qo'llanmasida M.X.Toxtaxodjayevaning "Pedagogika" nomli darsligida [8], E.R.Yuzlikayevaning "Теория и практика общей педагогики" nomli darsligida [9], B.X.Xodjayevning "Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti" [10] nomli darsligida, O'.J.Yo'ldoshevning "Umumiy pedagogika" nomli kitobi [11], M.X.Umarovaning "Теория и истории педагогики" [12] nomli darsligida, X.I.Ibragimov va Sh.A.Abdullayevalarning "История педагогики и образовани" [13] darslik va o'quv qo'llanmalarida ham Hofiz Xorazmiy shaxsi va uning devonidan keltirilgan sharqona ta'lim-tarbiya mazmuniga oid fikrlar yetarlicha yoritilmagan.

Fikrimizcha, oliy ta'lim darslik va o'quv qo'llanmalar tahlili davomida shu narsa aniq bo'ldiki, XIV-XV asrlarda Sharq adabiy muhiti merosni o'rganish borasida yetarli tadqiqotlar yaratilmagan. Mazkur davrga tegishli ayrim shaxslarga to'xtalib o'tilgan. Jumladan, Pahlavon Mahmud, Nosiriddin Rabg'uziy, Haydar Xorazmiy, Mavlono Lutfiy, Atoiy, Alisher Navoiy va boshqa ijodidagi falsafiy qarashlariga munosabat bildirilgan. Vaholanki, Hofiz Xorazmiy satrlari insonning ilohiy-ma'naviy kamoloti, unda tarbiya mazmunining kengligi, falsafiy teranligi, insonparvarlik ruhi, yuksak badiiyati bilan ajralib tursa-da tilga olinmagan. Hofiz Xorazmiy

¹ Muallif ishlanmasi.

devoni chuqur tadqiq qilinsa, unda ilgari surilgan oliyjanob insoniy tuyg'ular, tarbiya haqidagi teran falsafiy fikrlar chuqur, mantiqiy va asosli bayon etilganligiga hamda turli sharqona pedagogik qarashlar ilgari surilganligiga guvoh bo'lamiz.

Xulosa. Hofiz Xorazmiy shaxsi va ijodi oid mavzuning dastliklarga kiritilishining dolzarbligi va ahamiyati shundaki, Hofiz Xorazmiy shaxsi, ijodi, undagi oshiq va ma'shuq obrazlari mavzusi doirasida ilmiy yangiliklar sifatida dastavval Hofiz Xorazmiy shaxsi Alisher Navoiygacha bo'lgan davrda turkiy tilda irod etgan, turkiy she'riyatda g'azal janrini yuksak darajasiga ko'targan, falsafiy qarashlari bilan ezgulikni targ'ib etuvchi zabardast ijodkorligi, ishq-muhabbatni qalamga olgan sohibdevon, ulkan iste'dod egasi, badiiy-estetik dunyoqarash sohibi, o'z zamonasining ma'rifatparvar kishisi, devonda obrazlar talqinidagi yondashuvi Sharq mumtoz adabiyoti an'anasining yanada takomillashgan, mavjud obrazlarning ifoda miqyosini kengaytirgan hamda asosiy oshiq-ma'shuq va ikkinchi darajali obrazlar talqinidagi yondashuvini sof ishqning falsafiy-gumanizm darajasida tasvirga irod qalami asosida keltirgan san'atkorligi isbotlangan.

Hozirgi kunda Turkiy davlatlar tashkiloti, deb nomlanuvchi xalqaro tuzilma Jahon miqyosida turkiy tilli xalqlar o'rtasidagi o'zaro ishonch, do'stlik va yaxshi qo'shnichilik munosabatlarini mustahkamlash, turli sohalarida o'zaro hamkorlikni kengaytirayotgan bir paytda Hofiz Xorazmiy ijodining kiritilishi xalqlar adabiyoti va tarixini o'rganish ishtiyoqini va iftixorini oshiradi.

Ikkinchi Renessansning yuzaga kelishi bilan arab, fors, turk adabiyoti, adabiy-tarixiy yondashuvlar, yangi ilmiy bilimlar va diniy-tasavvuf qarashlari tufayli yangi o'zanga burildi. Natijada, turkiy xalqlar madaniy hayotida ham o'ziga xos yangilanish yuz berdi va bu davrda Atoyi, Gadoyi, Mavlono Lutfiy, Sakkokiy, Hofiz Xorazmiy, Yusuf Amiriy, Husayniy, Shayboniyxon, Alisher Navoiy, Bobur Mirzo singari o'zbek mumtoz adabiyotining ko'zga ko'ringan qator iste'dodli so'z san'atkorlari maydonga chiqdi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Ҳаққулов И. Ғазал гулшани. - Т.: Фан, 1991. - 34-40 б.
2. Сулаймонов М.Ю. Ҳофиз Хоразмий ва ўзбек лирик шеърятининг ривож: Филол. фанлари номзоди ... дисс. - Тошкент, 1996. - 160 б.
3. Recep T. Harezmlî Hafîz Divan'ından Seçmeler. - Ankara: 1994, Kültür Bakanlığı Yayınları.
4. Üstüner A. Hârezmlî Hâfîz Divanında Türk Adı. // Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/6 Spring, 2014, Ankara-Turkey. - 1107-1116 p.
5. Ҳошимов К., Очилов С., Ўзбек педагогикаси антологияси: Икки жилдлик. Ж. 1. - Т.: Ўқитувчи, 1995. - 464 б.
6. Зунуннов А., Ўзбек педагогикаси тарихи: Олий ўқув юртлари учун ўқув қўлланма. - Т.: Ўқитувчи, 1997. - 272 б.
7. Ҳасанбоева О., Педагогика тарихидан хрестоматия: Педагогика олий билимгоҳлари талабалари учун ўқув қўлл. - Т.: Ўқитувчи, 1992. - 208 б.
8. Toxtaxodjayeva M.X., Nishonova S., Hasanboyev J., Usmonboyeva M., Madiyarova S., Qoldibekova A., Nishonova N., Sayidahmedov N., Pedagogika (pedagogika nazariyasi va tarixi): O'qituvchilar tayyorlash va pedagogika fani ta'lim sohasi bakalavriat yo'nalishi uchun darslik. - T.: «O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati» nashriyoti, 2010. - 400 b.

9. Юзликаева Э.Р., Мадьярова С.А., Янбарисова Э.Э., Морхова И.В. Теория и практика общей педагогики: Учебник для направления бакалавриата область образования 110000 – Педагогика. – Т., - 2012 – 388 б.
10. Xodjayev B.X., Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Darslik. - Т.: «Sano-standart» nashriyoti, 2017-yil, 416 bet.
11. Yo'ldoshev O'.J., Umumiy pedagogika. – Т.: «Fan va texnologiya», - 2017, - 376 b.
12. Умарова М.Х., Теория и истории педагогики: учебное пособие для направления бакалавриата область образования 5110900 — Педагогика и психология/М. Умарова. Министерством высшего и среднего специального образования Республики Узбекистан. — Т.: ИПТД имени Чулпана, - 2018, - 372 с.
13. Ибрагимов Х.И., Абдуллаева Ш.А., История педагогики и образования. Учебник для магистрантов. – Т.: Fan va texnologiya, 2008.- 240 с.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 8 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари**” электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).